

**Рецензент:** Завідувач кафедри східних мов і перекладу Інституту філології Київського університету імені Бориса Грінченка, кандидат історичних наук, доцент І. В. Семеніст

*Рекомендовано до друку Вченою радою*

*Факультету права і міжнародних відносин Київського університету імені Бориса Грінченка  
(протокол №7 від 18 квітня 2017 року)*

**Формування середовища навчання англійської мови у вищих навчальних закладах:** Матеріали науково-методичного семінару (м. Київ, 8 грудня 2016 року.) / відп. ред. Д. В. Ольшанський. – К.: ФОП Кандиба Т. П., 2017. – 150 с.

Збірник містить матеріали доповідей учасників науково-методичного семінару «Формування середовища навчання англійської мови у вищих навчальних закладах», який відбувся на Факультеті права і міжнародних відносин Київського університету імені Бориса Грінченка 8 грудня 2016 року.

*Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за зміст матеріалів, точність цитувань та наведених фактів.*

## ВІТАЛЬНЕ СЛОВО ДО УЧАСНИКІВ НАУКОВО-МЕТОДИЧНОГО СЕМІНАРУ «Формування середовища навчання англійської мови у вищих навчальних закладах»

Шановні учасники семінару!

Радо вітаю однодумців, об'єднаних спільними професійними і науковими інтересами, які готові поділитися своїми ідеями та здобутками для того, щоб зробити певні кроки в напрямку удосконалення мовної освіти в Україні. З кожним роком тематика науково-методичного семінару не лише не втрачає актуальності, але й стає особливо нагальною в умовах переосмислення навчального процесу у вищій школі на засадах компетентнісного підходу. Розробка і впровадження у практику нових методів, прийомів, технологій навчання іноземних мов студентами немовних спеціальностей у ВНЗ, формування сприятливого середовища для оволодіння іноземними мовами студентами різних спеціальностей та інші важливі питання семінару є пріоритетними для удосконалення і розвитку мовної освіти в українській вищій школі.

Подібні наукові заходи, хоча не є масштабними, все ж мають велику цінність, яка полягає у тому, що вони слугують певним підготовчим етапом, стартовим майданчиком для молодого покоління науковців, у той час як для досвідчених вчених вони надають можливість апробувати нові ідеї, застосувати вже напрацьовані і теоретично обґрунтовані положення у практиці вищої школи.

Приємно бачити серед учасників не лише членів кафедри англійської мови, але й колег з інших навчальних закладів. Сподіваємось, що ця співпраця буде розвиватися й надалі і стане поштовхом для успішних індивідуальних та спільних наукових проєктів.

Бажаю вам усім творчого натхнення, плідної роботи і конструктивної дискусії!

З повагою,

Соколовська Світлана Володимирівна,  
заступник декана з науково-методичної та навчальної роботи факультету права та міжнародних відносин, кандидат педагогічних наук, доцент

## ЗМІСТ

<b>Махінов В. М.</b> МОВА ТА КУЛЬТУРА ЯК ФАКТОРИ РОЗВИТКУ СОЦІОКУЛЬТУРНОГО КОМПОНЕНТА ІНШОМОВНОЇ ОСВІТИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ .....	7
<b>Кнодель Л. В.</b> COACHING AS ONE OF THE EFFECTIVE METHODS OF TEACHERS' TRAINING .....	14
<b>Нітенко О. В.</b> ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ЮРИСТІВ В УНІВЕРСИТЕТАХ ФЕДЕРАТИВНОЇ РЕСПУБЛІКИ НІМЕЧЧИНА .....	22
<b>Ольшанський Д. В.</b> ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ У СФЕРІ МЕДІА КОМУНІКАЦІЙ .....	32
<b>Громова Н. М.</b> РОЗУМІННЯ ТА ІНТЕРПРЕТАЦІЯ ТЕКСТУ .....	38
<b>Шкарбан І. В.</b> ФОРМУВАННЯ ПСИХОФІЗІОЛОГІЧНИХ МЕХАНІЗМІВ АУДІЮВАННЯ ПРОФОРІЄНТОВАНОГО ТЕКСТУ .....	44
<b>Скуратівська Г. С.</b> КРИТЕРІЇ ВІДБОРУ ЛЕКСИКИ З АНГЛІЙСЬКОГО ПРОФЕСІЙНОГО МОВЛЕННЯ ДЛЯ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ РЕКЛАМИ ТА ЗВ'ЯЗКІВ З ГРОМАДСЬКІСТЮ .....	52
<b>Домніч Л. М.</b> РОЗВИТОК МОТИВАЦІЙНО-ОРІЄНТОВАНОГО СЕРЕДОВИЩА В НАВЧАННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ У ВИЩИХ ВІЙСЬКОВИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ УКРАЇНИ.....	58

<b>Гродський І. Я.</b> ФОРМУВАННЯ ВМІНЬ ПРОФЕСІЙНОГО СПІЛКУВАННЯ ІНОЗЕМНОЮ МОВОЮ У СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ “ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ” .....	63
---	----

<b>Бондар О. Ю.</b> НАВЧАННЯ ІНШОМОВНОГО ДІАЛОГІЧНОГО МОВЛЕННЯ ЯК ЗАСОБУ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ПРАКТИЧНА ПСИХОЛОГІЯ» .....	70
---	----

<b>Кисельова І. І.</b> АКТИВІЗАЦІЯ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ АНГЛОМОВНОМУ ГОВОРІННЮ СТУДЕНТІВ СОЦІАЛЬНО- ПСИХОЛОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ .....	77
---	----

<b>Михайлик О. П.</b> ІНТЕНСИФІКАЦІЯ ПРОЦЕСУ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ СТУДЕНТІВ НЕПРОФІЛЬНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ЗА ДОПОМОГОЮ СОЦІАЛЬНОГО СЕРВІСУ YOUTUBE .....	83
--	----

<b>Федорчук І. В.</b> ДОСЛІДНИЦЬКА СПРЯМОВАНІСТЬ ЗМІСТУ ІНШОМОВНОЇ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ НЕМОВНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ У ВНЗ УКРАЇНИ .....	90
--	----

<b>Махінова М. В.</b> СОЦІОКУЛЬТУРНІ АСПЕКТИ ТА СКЛАДОВІ МОВНОЇ ОСВІТИ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ .....	96
---	----

<b>Тугай О. М.</b> ПСИХОЛІНГВІСТИЧНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ СПРИЙНЯТТЯ ТА РОЗУМІННЯ МЕНТАЛЬНОГО ЛЕКСИКОНУ ДІЄСЛІВ ВОЛЕВІЯВЛЕННЯ В КОМУНІКАТИВНОМУ ПРОЦЕСІ ІНШОМОВНОГО МОВЛЕННЯ .....	102
--	-----

**Шкарбан І. В.**  
кандидат філологічних  
наук,  
Київський університет  
імені Бориса Грінченка,  
м. Київ

## ФОРМУВАННЯ ПСИХОФІЗІОЛОГІЧНИХ МЕХАНІЗМІВ АУДІОВАННЯ ПРОФОРІЄНТОВАНОГО ТЕКСТУ

**Постановка проблеми.** Аудіювання займає 57% навчального часу на практичних заняттях з іноземної мови. У навчальному процесі це основне джерело мовних знань і важливий засіб мовленнєвої практики. Ці дані зумовлюють необхідність урахування в практиці навчання головних аспектів аудіювання, впливу умов перебігу цієї діяльності на характер сприйняття та методів формування цього вміння. Психофізіологічні механізми аудіювання – механізми сприйняття мовлення (рецепція) і, зокрема, механізм антиципації або ймовірного прогнозування смислового змісту – визначають структуру аудіювання. Мовленнєвий сигнал як об'єкт смислового сприйняття характеризується спільністю смислового та акустичного планів. Цим, очевидно, і пояснюється складність його обробки.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Питання формування іноземної компетентності в аудіюванні досліджено у наукових розвідках О. В. Кміть (2000), Т. І. Шевченко (2000), В. В. Черниш (2001), Є. І. Пасова (2002), Н. Р. Петранговської (2002), Т. В. Савицької (2002), А. В. Гаврилової (2006), О. Ю. Бочкарьової (2007), І. В. Щукиної (2009), О. О. Сіваченко (2009), А. Е. Міхіної (2009), Н. В. Агєєвої (2009), О. Ю. Захарової (2009), Р. І. Вікович (2011), Р. П. Мільруд (2011), Л. О. Максименко (2011), В. Г. Златнікова (2012), Я. А. Крапчатової (2014) та ін. Проблематиці навчання аудіювання для ведення телефонних переговорів присвячено праці І. О. Зимньої, О. Б. Тарнопольського, С. П. Кожушко, Л. А. Завірюхи, О. В. Лавренко, Н. М. Черненко. Про переваги формування професійно-спрямованої аудитивної компетентності у студентів-економістів йдеться в дослідженнях Л. Я. Личко. Визначення психологічних, соціолінгвістичних, лінгвістичних та психолінгвістичних особливостей навчання аудіювання у сфері ділового спілкування належать О. П. Биконі, І. В. Чирві та ін. Стратегії аудіювання в опануванні іноземної мови за допомогою Веб-орієнтованої системи комп'ютерно-орієнтованого вивчення мов класифіковані в роботі Дж. М. О'Меллі і А. У. Шамот.

**Мета статті** полягає в окресленні лінгво-дидактичних і методологічних засад формування психофізіологічних механізмів аудіювання іноземного профорієнтованого тексту.

**Завданнями** дослідження є:

- аналіз методичних чинників реалізації профорієнтованого підходу до аудіювання;
- визначення стратегій навчання аудіювання;
- окреслення методів і прийомів ефективного застосування комп'ютерно орієнтованих засобів формування аудитивних умінь у процесі вивчення іноземної мови.

**Виклад основного матеріалу.** Аудіювання як аналітико-синтетичний процес обробки акустичного сигналу, результатом якого є осмислення інформації, що сприймається, – предмет науково-психологічного аналізу, що здійснюється на різних рівнях. Так, цей процес розглядається як один із різновидів іноземної мовленнєвої діяльності (поряд із говорінням, читанням та письмом) (Б. Беляєв, О. Волобуєва, І. Зимняя та ін.), комунікативної діяльності (складова мовленнєвого спілкування або відносно самостійний вид комунікації, при якому потік інформації спрямований в один бік) (Д. Бубнова, Л. Куліш, Ю. Якимчук та ін.), учбової діяльності (специфічний мотив діяльності, предмет, засоби та способи її реалізації, продукт та результат) (К. Долгош, С. Елліот, О. Леонт'єв, О. Тарнопольський, С. Цінько та ін.) та мовне суб'єктне оточення (носії мови та його мовлення забезпечують надходження лінгвістичної інформації та можливість взаємодії у різних соціальних та навчальних ситуаціях) (А. Андерсон, Т. Лінч, К. Роєр та ін.) [4, с. 3].

За умов реалізації навчання аудіювання мовна компетентність, особливо знання студентами лексичних одиниць і вміння їх використання, забезпечує належне розуміння закінчених відрізків мовлення носіїв мови, дозволяє осмислено реагувати на прослуханий текст або переглянутий відеоматеріал та вступати в навчальну ділову комунікацію як ситуації реального спілкування в майбутньому.

На думку Т. Щокіної, використання аудіо та відеозасобів у навчальному процесі вносить елемент емоційного піднесення, сприяє створенню сприятливого психологічного клімату на заняттях з іноземної мови, що є передумовою інтерактивного навчання студентів [6, с. 79]. Як свідчить аналіз літератури, інтерактивна взаємодія всіх учасників навчального процесу з аудіювання надає їм можливості щодо тренінгу своїх соціальних та комунікативних здібностей, розвиває вміння слухати і чути співбесідника, аргументовано дискутувати, коректно й переконливо відстоювати свою думку, здійснювати вибір поведінки, ухвалювати колективні рішення та нести за них персональну відповідальність [5, с. 71].

Однією з проблем успішного процесу навчання аудіювання є підбір автентичних профорієнтованих текстів та інших матеріалів, які б стимулювали студентів до активного слухання та подальшого обговорення, розвивали когнітивні здібності, заохочували до участі в інтерактивних видах діяльності.

Слід за О. Б. Бігич, під поняттям «компетентність в аудіюванні» ми розуміємо здатність студента нелінгвістичного вищого навчального закладу (ВНЗ) слухати автентичні тексти різних жанрів і видів із різним рівнем розуміння змісту в умовах прямого й опосередкованого спілкування» [1, с. 19].

У вузькому розумінні під комунікативною компетентністю в сприйманні й розумінні іншомовного мовлення на слух, ми розглядаємо систему мовних і соціокультурних знань; мовленнєвих навичок; соціокультурних, мовленнєвих, компенсаторних і навчальних умінь; а, також, підсистему досвіду з реалізації дій для досягнення комунікативного результату, який проявляється в здатності та готовності реципієнта сприймати й адекватно розуміти іншомовне усне мовлення в межах соціокультурного контексту.

Модернізовані міжнародні освітні стандарти з оволодіння іноземною мовою професійного спрямування передбачають, що випускник нелінгвістичного ВНЗ (за рекомендаціями Комітету Ради Європи з питань освіти) має володіти іноземною мовою на рівні C1 (V-й рік навчання). Це рівень, який передбачає достатній мінімум для безперешкодного спілкування із зарубіжними колегами. При цьому робиться наголос на необхідності навчання студентів не англійської мови для загальних цілей «General English», а англійської мови для спеціальних цілей «English for Specific Purposes» (Н. Ф. Бориско, В. Д. Борщовецька, Н. В. Зінуква, С. С. Коломієць, Е. В. Мірошниченко, О. П. Петрашук, Н. С. Сасенко, О. Б. Тарнопольський, С. П. Кожушко, О. М. Устименко, Н. В. Ягельська та ін.).

За умов пошуку ефективних методів і прийомів формування аудитивних вмінь та навичок значну увагу приділено методичним передумовам подолання труднощів аудіювання, психолого-дидактичних перепон, які заважають сприйманню та розумінню іншомовного мовлення на слух. Проаналізувавши низку підходів до класифікації труднощів аудіювання, у цьому дослідженні визначено 4 групи труднощів, зумовлених психологічними передумовами, а саме: 1) труднощі, пов'язані з механізмом рецепції, що виникають по-перше, внаслідок наявності у повідомленні нового мовного матеріалу та матеріалу вже вивченого, проте складного для сприйняття та розпізнавання на слух; по-друге, залежно від синтаксичних структур, логіко-структурної організації тексту та

зв'язаності висловлювань у ньому; по-третє, пов'язані з розвиненістю здатності суб'єкта навчання обходитися частиною почутого та боротися із втомою; 2) труднощі, пов'язані з механізмами сегментування мовленнєвого ланцюга та оперативної пам'яті, які виникають внаслідок складності інтонаційних схем, особливостей наголосу, виділення ритмічних структур та умінь знаходити акустичні ключі, а також із обмеженими можливостями слухового аналізатора; 3) труднощі, пов'язані з механізмами довготривалої пам'яті та антиципації. Вони виникають внаслідок неналежного рівня сформованості соціолінгвістичної та соціокультурної компетентності; недостатнього запасу іншомовних лексичних одиниць, а відтак і нездатності орієнтуватися у певній галузі знань та передбачити вірогідне продовження фрази чи розмови в цілому; 4) труднощі, пов'язані з внутрішнім мовленням. Складність у процесі сприйняття на слух часто виникає внаслідок невідповідності запропонованого темпу мовлення та власного темпу мовлення суб'єкта навчання, а також рівня розвиненості його внутрішнього мовлення.

Щодо ефективних стратегій навчання аудіювання студентів немовних спеціальностей, важлива роль мотивацій і метакогнітивності в набутті навичок аудіювання під час вивчення іноземної мови окреслена у наукових дослідженнях Л. Вандегріфта. Учений довів, що саме мотивація є визначальним фактором, що впливає на використання стратегії аудіювання: низькомотивовані слухачі використовують неефективні стратегії аудіювання, такі як мислений переклад, тоді як високомотивовані слухачі використовують більше метакогнітивні стратегії. Значний взаємозв'язок між рівнем мотивації студентів і використанням когнітивних, метакогнітивних і соціальних (афективних) стратегій підтверджується також у роботах Дж. Кемпа і Ф. Серрі [7].

Метою навчання професійно спрямованого аудіювання є розвиток і вдосконалення навичок та вмінь сприймати, прогнозувати, запам'ятовувати й усвідомлювати професійно цінну інформацію на слух. Методика навчання професійно спрямованого аудіювання включає навчально-методичні матеріали за професійним спрямуванням, стратегії, систему вправ тощо. Крім того, використання Інтернет-технологій підкастинг надає можливість вільного доступу до великої кількості автентичних матеріалів, тобто надає доступ до якісно нового процесу навчання іноземної мови у вищому навчальному закладі та забезпечує високу мотивацію студентів [1, с. 12].

Йдеться про те, що знань лексики і граматики, що дозволяє правильно сприймати "друковану інформацію", тут інколи буває замало. У процесі аудіювання найважливішу роль відіграє мовна здогадка, що є осмисленим процесом, в основі якого – припущення, що, у свою чергу, базується на

словниковому запасі й чіткому розумінні граматичних особливостей мови, за допомогою якої інформація передається [3, с. 88-89]. З цього випливає, що під час навчання аудіювання англійською мовою студентів немовного вузу доцільно враховувати специфіку: а) внутрішньої структури цього виду мовленнєвої діяльності; б) майбутньої професійної діяльності студентів.

Відомо, що аудіотексти можуть містити певну кількість незнайомих лексичних одиниць (для студентів з різним рівнем підготовки ця кількість, звичайно, буде неоднаковою), які не мають вирішального значення для розуміння основного змісту текстового матеріалу чи зрозумілих завдяки контексту. Наявність у текстах для аудіювання невеликої кількості незнайомого мовного матеріалу не заважає розумінню їхнього змісту. Що стосується граматичного матеріалу, то у тексти для аудіювання варто включати ті незнайомі явища, про значення яких можна здогадатися за контекстом, а також такі, які співпадають за формами рідної мови або вже вивченими задалегідь.

Незнайомі слова не повинні бути "ключовими", тобто словами, що несуть основну інформацію тексту. Розташовувати незнайомі слова треба рівномірно по тексті. Вміння зрозуміти зміст, незважаючи на наявність у ньому незнайомого мовного матеріалу, формується за допомогою вправ, які навчають розумінню груп слів, фраз і мікротекстів, що містять незнайомий мовний матеріал. Завдання до цих вправ можуть бути сформульовані так: прослухайте фрази (мікротекст), в яких є незнайомі слова, здогадайтеся про їхнє значення за словотворчими елементами (за контекстом і т. д.); прослухайте фразу (групу фраз) і зрозумійте її зміст, незважаючи на наявність в ній незнайомих слів.

Мовні труднощі зумовлюються характером мовних засобів і структурно композиційними характеристиками аудіотекстів. У галузі граматики, наприклад, ці труднощі пов'язані із синтаксисом і морфологією. Лексичні труднощі виникають при кількісному збільшенні словникового матеріалу, його різноманітності, при вживанні слів у переносному значенні, наявності слів, які не несуть великого інформативного навантаження.

Мета навчання професійно спрямованого аудіювання – формування умінь сприймання та розуміння висловлювання співрозмовника іноземною мовою в монологічній або діалогічній формі у відповідності з певною реальною професійною сферою чи ситуацією. Відповідно до принципів комунікативного підходу до навчання, який передбачає моделювання в навчальному процесі ситуацій, адекватних реальній комунікативній діяльності, аудіювання може бути повним (детальним) із розумінням усіх деталей тексту, вибірково (селективним), коли слухача цікавлять окремі,

конкретні деталі, і загальне розуміння тексту (глобальне), що передбачає розуміння основної теми, намірів автора, жанру й структури висловлювання.

Дієвість навчального співробітництва «викладач – студент» обумовлюється застосуванням різних видів спільної діяльності (індивідуальної та сумісної) [5, с. 72]. Оскільки викладач, як суб'єкт навчальної іншомовної діяльності, сприяє продуктивному засвоєнню змісту предмета навчання, то у цьому ж аспекті може з'являтися і третій елемент співпраці – предмет. При організації спільної діяльності враховуються: психологічні закономірності формування провідної мотивації; формування уміння навчатися; забезпечення максимальної активності мислення студента; уникнення формальності при організації комунікативної ситуації; проблемність навчальної діяльності; можливості застосування корисних втручань на різних етапах аудіювання іноземного повідомлення.

За взаємодії «студент – студент» (співпраці між членами навчальної групи) – виділяються специфічні форми, такі як: індивідуально-спільна, статусна, рольова взаємодія та розгорнута дискусія [5, с. 73]. Доцільність використання будь-якої з них в умовах конкретної навчальної ситуації може бути обґрунтованою.

Методики, спрямовані на використання комп'ютерно-орієнтованих засобів для вивчення іноземних мов (CALL, Computer assisted language learning – вивчення мови із застосуванням комп'ютера) охоплюють широкий спектр прикладного програмного забезпечення для викладання й навчання, починаючи з традиційних навчально-контролюючих програм до засобів сучасного дистанційного навчання на основі Веб, що забезпечує для студентів гнучкий самостійний доступ до інформації. Згідно з М. Леві поняття "Computer assisted language learning" (CALL), буквально – «комп'ютерно-орієнтоване навчання іноземних мов», можна проінтерпретувати як застосування комп'ютерно орієнтованих засобів для підтримання навчання і викладання іноземної мови, спрямоване на покращення результатів навчання [1, с. 23].

Оскільки комп'ютер має невичерпні можливості для підтримання доступу користувачів до широкого спектру відповідних навчальних матеріалів, включаючи контент з різних питань, що відображають різні предметні галузі і використовують різні словники, використання комп'ютерно-орієнтованих засобів вивчення мов, що ґрунтуються на Веб, має інтенсивно інтегруватися у заняття з вивчення іноземної мови для покращення викладання і навчання навичок аудіювання.

**Висновки та перспективи подальших досліджень.** У процесі дослідження було визначено лінгво-дидактичні й методологічні

передумови формування психофізіологічних навичок аудіювання студентів ВНЗ немовних спеціальностей. В межах уточнення ключових понять було визначено:

1) іншомовне аудіювання як вид мовленнєвої діяльності (поряд із говорінням, читанням та письмом), навчання якого становить підґрунтя для формування іншомовної професійно орієнтованої комунікативної компетентності, тобто передумову досягнення поставлених навчальних цілей;

2) навичка іншомовного аудіювання як автоматизовані механізми розуміння мовлення на слух, сформовані у результаті багаторазового виконання стереотипних вправ у мовленнєвому процесі, а до умінь іншомовного аудіювання належать антиципація (імовірнісне передбачення) та прогнозування мовного матеріалу чи змісту, загальне розуміння інформації, швидка орієнтація у змісті, знаходження специфічної інформації, детальне розуміння інформації, яке допомагає з'ясувати ставлення / наміри автора, а також виведення значення невідомих слів з контексту;

3) психологічна структура процесу сприйняття іншомовного усного мовлення, що включає спонукально-мотиваційну, аналітико-синтетичну, виконавчу та рефлексивну складові;

4) внутрішнє іншомовне мовлення як критерій успішності розвитку навичок аудіювання майбутніх фахівців, пов'язане із усіма пізнавальними процесами і видами мовлення.

Також було виявлено особливості функціонування навчальної суб'єкт-суб'єктної взаємодії на заняттях з іноземної мови у ВНЗ та проаналізовано труднощі розвитку навичок аудіювання в цілому та навичок аудіювання зокрема, пов'язаних із психофізіологічними механізмами процесу аудіювання.

Визначено психолого-педагогічні детермінанти успішного розвитку навичок аудіювання студентів немовних ВНЗ: розвиненість механізмів аудіювання та внутрішнього мовлення; виявлення та подолання труднощів розвитку навичок аудіювання, пов'язаних із психолого-педагогічними особливостями процесу сприймання на слух іноземної мови; співвіднесення етапу оволодіння іноземною мовою, професійного розвитку особистості, мовленнєвої компетенції в аудіюванні та оволодіння навичками аудіювання у формуванні іншомовної професійної компетентності майбутніх фахівців; вибір оптимального варіанту взаємодії викладача та суб'єкта навчання та використання доцільних втручань під час розвитку навичок аудіювання із застосуванням комп'ютерно орієнтованих засобів.

Проведене дослідження не охоплює всіх аспектів проблематики розвитку навичок аудіювання студентів ВНЗ немовних спеціальностей. Перспективними напрямками подальшого теоретичного і практичного вивчення вважаємо розробку стратегії в оволодінні навичками аудіювання студентами ВНЗ, зумовленими їх індивідуально-психологічними особливостями; дослідження соціально-психологічних особливостей управління іншомовною діяльністю суб'єктів навчання під час розвитку навичок аудіювання в умовах ВНЗ; аналіз впливу згуртованості членів навчальної групи на рівень розвитку навичок аудіювання; визначення доцільності використання комп'ютерно-орієнтованих засобів вивчення мов, що ґрунтуються на Веб.

#### ЛІТЕРАТУРА:

1. Бігич О. Б. Електронні засоби навчання іноземних мов студентів: досвід розробки й апробації / О. Б. Бігич та ін. : [колективна монографія]. – К. : Вид. центр КНЛУ, 2012. – 160 с.
2. Волошинова Л. В. Аудіовізуальні мистецтва в системі професійної мовної підготовки майбутнього фахівця у сфері міжнародних відносин : Автореф. дис... канд. пед. наук : 13.00.04 / Л. В. Волошинова; Ін-т педагогіки і психології проф. освіти АПН України. – К., 2004. – 20 с.
3. Гаврилова А. В. Обучение аудированию иноязычной речи в условиях неязыкового вуза: дис. ... канд. пед. наук: 13. 00. 02 / Гаврилова А. В. – СПб., 2006. – 182 с.
4. Краснопера Т. В. Психологічні особливості розвитку навичок аудіювання майбутніх фахівців з міжнародних відносин : Автореф. дис. канд. псих. наук : 19.00.07 / Т. В. Краснопера; Національна академія Державної прикордонної служби України імені Б. Хмельницького. – К., 2015. – 24 с.
5. Личко Л. Я. Передумови успішності формування професійно орієнтованої компетенції в говорінні майбутніх менеджерів-економістів / Л. Я. Личко // Вісник Київського національного лінгвістичного університету. Сер. Педагогіка та психологія. Вип. 5 / Київ. нац. лінгв. ун-т ; [редкол.: М. Б. Євтух та ін. ; голов. ред. С. Ю. Ніколаєва]. – К. : Вид. центр КНЛУ, 2002. – С. 71-76.
6. Щокіна Т. Аудіювання як один із видів мовленнєвої діяльності на заняттях з іноземної мови / Т. Щокіна // Молодь і ринок. – 2014. – № 5 (112). – С. 79-82.
7. Serri, F., Boroujeni, A. J., & Hesabi, A. Cognitive, metacognitive, and social/affective strategies in listening comprehension and their relationship with

**Скुरатівська Г. С.**  
кандидат педагогічних  
наук, доцент,  
Київський університет  
імені Бориса Грінченка,  
м. Київ.

### КРИТЕРІЇ ВІДБОРУ ЛЕКСИКИ З АНГЛІЙСЬКОГО ПРОФЕСІЙНОГО МОВЛЕННЯ ДЛЯ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ РЕКЛАМИ ТА ЗВ'ЯЗКІВ З ГРОМАДСЬКІСТЮ

Однією з найголовніших умов оволодіння англійським професійним мовленням є відбір фахової лексики і укладання з неї словника-мінімуму, що має бути засвоєний у процесі вивчення курсу іноземної мови. Нам необхідно встановити, по-перше, принципи або критерії відбору лексем, по-друге, визначити одиниці відбору і обсяг вибірки. Проблему принципів відбору лексики розробляли такі методисти як Н. В. Баранова [1], В. А. Бухбіндер [2] та інші.

Основними критеріями лексичних мінімумів є: здатність лексичних одиниць поєднуватися з іншими одиницями у мовленні; семантична цінність, тобто висловлювання за допомогою лексичних одиниць важливих понять з різних сфер людської діяльності, у тому числі тих, що визначені програмою і представлені в конкретному підручнику; стилістична необмеженість (перевага не надається жодному із стилів мовлення). У зв'язку з тим, що слів, які відповідають даним критеріям, надзвичайно багато, що перевищує кількісні можливості словника-мінімуму, до них застосовують ще й деякі додаткові: частотності, багатозначності, словотворчої та стройової здатності. Чим вищі показники слова за цими критеріями, тим цінніші вони для процесу навчання іноземної мови і тим скоріше вони мають бути включені до словника-мінімуму.

Активний і пасивний словниковий запас утворюють так звані наявний та реальний словник.

У результаті аналізу методичних досліджень можна зробити висновок, що найбільш відповідними завданню відбору професійної лексики є тематичний та частотний принципи, принцип семантичної цінності.

Згідно з тематичним принципом обмежується сфера відбору термінів рамками спеціальностей реклами та зв'язків з громадськістю, визначаються відповідні джерела — термінологічні словники, навчальна література. Подальше обмеження обсягу професійної лексики забезпечується застосуванням принципу частотності, що ґрунтується на статистичному методі, з допомогою якого визначається лексика, яка найчастіше зустрічається у текстах певного типу.

Словник, укладений з досить високим рівнем частотності, повною мірою відображає лексичний склад текстів певного типу. Проте принцип частотності має два недоліки: 1) достовірні показники він забезпечує в межах першої тисячі слів (забезпечує розуміння тексту на 80%), а далі різко втрачає своє значення ( друга тисяча додає 10%, третя — 4%, четверта та п'ята — 2%); 2) одні слова часто зустрічаються в усіх джерелах, а інші — в деяких [3]. Якщо брати до уваги обсяг нашої вибірки термінів, який не більше двох тисяч, то принцип частотності можна вважати досить надійним і основним принципом добору лексем термінологічного словника. Облік частотного індексу слід доповнювати обліком рангового коефіцієнта (відображає кількість джерел, у яких зареєстроване слово).

Принцип семантичної цінності у нашому дослідженні не відігравав значної ролі, оскільки його функцію у великій мірі виконував тематичний принцип добору термінів, а слова з переважаючим граматичним значенням (артиклі, прийменники, допоміжні дієслова) до термінів не належать, але певною мірою ми врахували і цей принцип, включаючи в уже відібраний за частотним принципом лексичний мінімум і цінні лексеми з погляду їхньої змістової характеристики, хоч вони знаходилися нижче допустимого порогу частоти, який слугує основою для формування потенційного словника. На відміну від наявного словника, що включає знайомі лексичні одиниці, які студенти вживають для вираження своїх думок або для сприймання і розуміння думок інших людей, потенційний словник складають ті незнайомі слова, про значення яких слухач може здогадатися, зустрівшись з ними під час читання або аудіювання.

До потенційного словника відносяться: 1) інтернаціональні слова, подібні за звучанням або написанням та за значенням до слів рідної мови; 2) похідні та складні слова, що складаються з відомих компонентів; 3) нові значення відомих багатозначних слів; 4) слова, про значення яких студенти можуть здогадатися за контекстом.

Відбір термінів англомовного професійного спілкування за відзначеними принципами здійснюється у два етапи. На першому етапі, згідно з тематичним принципом із навчальних підручників і ділових документів, словників виписуються терміни, які застосовуються у текстах